

Remissvar från Power Circle gällande

Energimarknadsinspektionens Rapport om Kapacitetsutmaningen i elnäten, Ei R2020:06 & PM Ökade incitament för kostnadseffektiva lösningar i elnätsverksamhet, Ei PM2020:01

Sammanfattning

- **Power Circle välkomnar ny lagstiftning** och nya föreskrifter som rustar elsystemet och elmarknaderna för framtiden. Inriktningen på flera av förslagen är rätt och går mot en mer snabbfotad och teknikneutral reglering samt nya sätt att hantera kapacitetsbrist med hjälp av ny teknik, flexibilitet och nya affärsmodeller och avtal. Den största invändningen gäller huruvida förslagen i dessa skrivelser är tillräckliga för att lösa situationer med kapacitetsbrist som redan idag är akuta och som kan komma att bli ännu mer allvarliga i och med den enorma omställningen vi står inför med elektrifiering av både transport- och industrisektorn.
- **Power Circle vill understryka vikten i att snabbt hitta lösningar på lokala kapacitetsproblem genom att utnyttja flexibilitetsresurser.** Dessa lösningar får inte bli försenade genom fortsatt långdragna utredningar och osäkerheter kring vad som kommer att gälla i framtiden kring till exempel marknader för flexibilitet. Det är brådskande att bygga upp likviditet på dessa marknader och skapa en trygghet för elnätsbolagen så att de kan räkna med flexibla resurser i sin nätplanering. Hela elsystemet står inför en omställning och varken utmaningar eller lösningar är desamma som när elmarknaden avreglerades, vilket gör att nya metoder måste till för att lösa dagens och morgondagens utmaningar. Ytterligare åtgärder för att öka kundernas incitament att vara flexibla behövs också.
- **Gällande förslagen för ändringar i elnätsregleringen** vill Power Circle betona att de i sin nuvarande form inte är tillräckliga för att driva på utvecklingen till snabba och samhällsekonomiskt effektiva lösningar på de akuta utmaningarna i elnätet. På längre sikt saknas också fortfarande ett incitament till att satsa på forskning och utveckling, vilket hämmar både elnätsbolagens drivkrafter att implementera ny teknik och nya lösningar och teknikleverantörernas möjlighet att innovera på hemmamarknaden, vilket riskerar att leda till att Sverige halkar efter andra länder i utvecklingen mot framtidens elsystem.

Specifika synpunkter på Ei R2020:06

Energimarknaderna i Sverige, EU och världen förändras snabbt. Nya tekniker blir konkurrenskraftiga, etableras och förändrar spelreglerna för andra aktörer. Samtidigt hindras viss utveckling av att nuvarande lagstiftning i första hand beaktar gårdagens energisystem. Flera av åtgärderna i de aktuella skrivelserna kommer ifrån förslag till implementering av EU:s lagstiftningspaket *Ren energi för alla i Europa*, och Power Circle ser dessa lagförslag som en viktig del i att modernisera lagstiftningen för morgondagens elsystem men hade gärna sett fler nya förslag som skyndar på omställningen, bland annat på kundsidan.

Förbättrad planering och koordinering i samband med nätutveckling

Power Circle stödjer förslagen som adresserar behovet av att utveckla nätägarens roll och öka samverkan mellan olika aktörer. Power Circle välkomnar därför förslaget om nätutvecklingsplaner då vi anser att de bidrar till ökad regional samordning, något som kan underlätta energiomställningen i samhället och minska risken för akuta situationer med nätkapacitetsbrist. Något som bör beaktas är emellertid att vissa av landets nätbolag är väldigt små och kanske inte har egna resurser att ta fram dessa planer. De bör därför ges möjlighet att samverka med andra nätägare alternativt att det tas hänsyn till nätbolagens olika förutsättningar när det gäller vilka krav som ställs på innehållet och omfattningen i nätutvecklingsplanen.

Samrådsprocessen mellan nätföretag och berörda systemanvändare i samband med framtagande av nätutvecklingsplaner är en viktig faktor och vi håller med om att aggregering av planer för underliggande nät är viktig input för nätutvecklingsplanerna på högre spänningsnivåer. Förslaget i denna skrivelse är emellertid begränsat till att utreda föreskrifter, vilket gör det svårt att ta ställning till utfallet, samtidigt som det är skapar en oro att arbetet drar ut på tiden.

Kravet att nätutvecklingsplanerna ska innehålla information om flaskhalsarna i elnätet innebär en risk att potentiellt känslig information sprids till obehöriga. En lösning behöver hittas på detta problem.

Ökad användning av flexibilitetstjänster för ett mer effektivt nätutnyttjande

Power Circle välkomnar att det införs möjligheter för nätägare att köpa stödtjänster och flexibilitetstjänster. Det är också positivt att incitament till att använda flexibilitetstjänster införs i intäktsregleringen, då nätägare i dagsläget knappt får kostnadstäckning för användandet av flexibilitetstjänster. Vi stödjer även att effektiviseringskravet som finns i den nuvarande elnätsregleringen ska omfatta samtliga kostnader som elnätsföretaget har, det vill säga både kapitalkostnader och löpande kostnader. Det behöver dock utredas hur redan gjorda investeringar ska hanteras och hur ett effektiviseringskrav på opåverkbara kostnader kan komma att slå.

Det är av största vikt att intäktsregleringen fortsätter att utvecklas mot att bli mer teknikneutral och öppna upp för nya lösningar. För att uppmåna till ökad resurseffektivitet genom att använda tillgängliga flexibilitetsresurser i systemet behöver dock nätägarna få större positiva incitament för att använda dessa då de ur ett nätdriftsperspektiv anses förknippade med högre risker. Exempelvis upplever många nätägare att det är säkrare att förstärka elnätet än att köpa en flexibilitetstjänst och är oroliga för de avgifter som måste betalas om de får ett avbrott på grund av att flexibilitet inte levererats som avtalat av en tredje part. Förtroende för att flexibilitetsmarknaderna fungerar och har likviditet är därför av högsta vikt för att nätägaren ska välja att handla dessa tjänster, alternativt en lösning där risken delas mellan parterna.

Vid anskaffandet av flexibilitetstjänster ska nätägaren enligt lagförslaget ta fram en förteckning med standardiserade marknadsprodukter och Ei ska godkänna standardiserade specifikationer av flexibilitetstjänster och marknadsprodukter. Power Circle vill i enlighet med tidigare remissvar om implementeringen av "Ren Energi" understryka vikten av att detta görs samordnat för att underlätta för leverantörer av flexibilitetstjänster, så att vi inte hamnar i en situation där vi har hundratals olika produkter med olika specifikationer. Viktigt är att både framtagande av föreskrifter och förteckningar över produkter sker i samverkan mellan myndigheter, nätägare och marknadsaktörer,

såsom leverantörer av de produkter och tjänster som avses. Det bör också undvikas att standardiseringen blir för rigid och kommer för tidigt i processen - det måste finnas utrymme för innovation och produktutveckling genom tester i olika projekt och demonstrationer. En möjlighet är därför att standardisera parametrar för flexibilitetstjänster snarare än produkter.

Vi stödjer även fortsatt att tjänster och produkter i första hand ska anskaffas på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt för att inte hindra utvecklingen och introduktionen av nya aktörer på elmarknaden. Samtidigt innebär detta många nya ansvarsområden för nätägare. Det bör därför beaktas huruvida nätägare ska kunna hjälpa varandra för att uppfylla sina ansvar.

Power Circle motsätter sig dock Energimarkandsinspektionens bedömning att flexibilitetstjänster endast bör få en marknadsbaserad ersättning för de kilowattimmar som handlas i enlighet med en energy only-marknad, och inte för den kapacitet i kilowatt som en aktör kan hålla tillgänglig. Åtminstone i en inledande fas av marknadsuppbyggnad tror vi att kapacitetsbetalningar är viktiga.

För att elnätsägarna i sin nätplanering ska våga lita på att flexibilitet finns tillgänglig behöver likviditeten på marknaderna vara hög, något som att bli svårt att uppnå på en energy-only marknad, särskilt initialt. En strikt energy-only marknad innebär mindre incitament till att investera i flexibilitet eller att exempelvis hålla igång lokal kraftproduktion. För att t.ex. en fastighetsägare ska våga ta de investeringar som krävs för att kunna bli en flexibilitetsleverantör behövs en större säkerhet kring intäkter än vad ett energy-only upplägg kan ge. Kapacitetsbetalning har också haft en avgörande roll för att lösa de akuta kapacitetsutmaningar i Stockholm och Malmö, vilket möjliggjorts genom avtal där kraftvärmeanläggningar fått en ersättning för tillgänglighet. Generellt vill vi betona att det inte är energi som saknas över lag i det svenska elsystemet, utan det är effektbrist under vissa situationer samt lokal kapacitetsbrist på vissa ställen. Hela elsystemet står inför en kraftig omställning och varken utmaningar eller lösningar är desamma som när elmarknaden avreglerades, vilket gör att nya lösningar måste till för att lösa dagens och morgondagens utmaningar.

Vi vill också peka på att de flexibilitetsmarknader (tex sthlmflex) som finns idag inte heller är marknader för energi i MWh utan kapacitet som frigörs i MW. Att sälja 1 MW för en viss timma är inte samma sak som att ha sålt 1 MWh. Om 2MW levereras under de första 30 minuterna och ingenting andra delen av timman har fortfarande totalt 1 MWh levererats. Det nätbolaget behöver, och har köpt, är dock 1 MW under hela timman. Det betyder inte att det nödvändigtvis bara är en marknad där aktörer kompenseras för sin tillgänglighet, utan ersättning kan även ges vid aktivering. Power Circle vill understryka att det för både köpare och säljare är viktigt att kunna ingå tillgänglighetsavtal, där säljaren garanterar att de kan vara tillgängliga med en viss volym till ett visst pris över en viss period. En parallell är att även på energimarknaden existerar den typen av produkt, dvs optionskontrakt på ett visst pris.

Power Circle håller med om att det är fördelaktigt att gå mot en nationell marknad för flexibilitet på längre sikt, men det finns två problem som behöver adresseras för att detta ska bli effektivt. För det första är många av de flaskhalsar som finns av lokal karaktär och kan endast lösas med lokal flexibilitet, vilket gör att primärfokus bör vara att handla lokala resurser. Det kommer att ta längre tid att bygga upp en nationell marknad och att få likviditet i den. Samtidigt har redan många projekt börjat drivas runt om i landet för att skapa lokala marknader för flexibilitet och lösa problem som är akuta i elnäten. En process för en nationell marknad får inte bromsa den utveckling som redan pågår.

För det andra är det viktigt att dessa föregångare inte heller straffas för att de ligger i framkant och agerar, genom att deras lösningar blir onödiga satsningar när den nationella marknaden kommer. En nationell marknad behöver därför utgå ifrån dessa befintliga lösningar och inkorporera dem på ett bra sätt i den nationella lösningen. En tydlighet kring processen för en nationell flexibilitetsmarknad behövs, detta gäller även för kommande projekt som riskerar att bli uppskjutna eller stoppade om de ingående företagen ser en oro att deras investeringar kan bli strandade.

En mer kostnadseffektiv driftsäkerhet

Power Circle ställer sig positiva till att utreda hur undantag från funktionskravet ska kunna göras efter frivilliga avtal mellan kunder och elnätsbolag och vi stödjer förslagen om att utöka föreskriftsrätten enligt de exempel som finns i konsekvensbeskrivningen (s 167). Det är dock viktigt att förslaget medför en ändring i ellagen så att det inte medför risk att undantagen kan ifrågasättas i efterhand vid tvist. Leveranssäkerhet är givetvis fortsatt viktigt, men samtidigt innebär nya tekniker för lagring och mer distribuerad produktion att vissa kunder kanske inte är lika beroende av avbrottsfria leveranser som tidigare. Om införandet av sådan teknik ska minska de samhällsekonomiska kostnaderna följer att denna typ av investering även måste kunna påverka avtalet mellan kunden och nätoperatören så att den senare inte är tvingad att bygga ett parallellt system för att säkra avbrottsfri drift där detta inte är nödvändigt.

Förbättrade anslutningsprocesser

Power Circle stödjer förslaget om att andra samhällsekonomiskt motiverade åtgärder än utbyggnad av nätet behöver genomföras innan kapacitetsbrist kan åberopas som skäl till att neka anslutning, men har ingen åsikt kring de övriga förslagen.

Effektiv prissättning för att motverka luftbokningar i nätet

Power Circle stödjer ansatsen att motverka luftbokningar i nätet för att frigöra kapacitet som kanske inte används. Dock behöver en avvägning ske mot framtida behov, som kan komma att ändras snabbt, då det är kostsamt att bygga nya anläggningar och det kan finnas ett behov av att investera i en teknisk lösning som är framtidssäker redan från början. För att motverka att kapacitet blockeras i onödan skulle villkorade nyttjandeavtal och handel med kapacitet kunna vara en lösning. I denna skrivelse finns dock endast ett förslag om kostnadsriktiga överföringstariffer genom en lokaliseringssignal, och vi ställer oss tveksamma till om denna åtgärd är tillräcklig för att hantera ett i många fall akut problem, på ett sätt som även ger signaler om framtida behov.

Angående villkorade nyttjandeavtal anser Ei att det finns för många osäkerheter för att komma med ett författningsförslag. Power Circle anser att dessa osäkerheter måste utredas och åtgärdas omedelbart för att skynda på omställningen till ett mer effektivt elnät.

Övriga synpunkter

Sid 171 och framåt tar upp direkt klimatpåverkan från förslagen, t ex påverkan från mer flexibel elanvändning som kapade effekttoppar. Power Circle vill påpeka att det är ett för begränsat synsätt att enbart se till climateffekter från elproduktion, som perioder då import av el från fossileldade verk sker. Klimatnyttan av att kunna elektrifiera fler sektorer, som exempelvis stålindustrin, gruvindustrin och transportsektorn, är stor och bör därför ingå i analysen.

En ytterligare synpunkt gäller bedömningen av flexibilitetspotentialen. Den refererade artikeln som används ([Mata, Ottoson, & Nilsson, 2020](#)), antyder att det inte är möjligt att styra ner elanvändningen för laddinfrastruktur, elvärme och värmepumpar i Sverige, vilket vi starkt ifrågasätter. Om det är ekonomisk flexibilitetspotential som beskrivs så beror resultaten på vilken prisförändring som använts i studierna och vilka incitamentsförändringar som görs för att frigöra ytterligare flexibilitetspotential. Tydligare underlag kring teknisk potential samt flexibilitetspotential vid olika prisnivåer behöver redovisas innan slutsatser kan dras. Annars blir slutsatserna felaktiga och ska inte ligga till grund för några beslut.

Ansatsen i rapporten är att ta fram förslag kring hur kapacitetsproblem i elnäten kan adresseras. Vi noterar att förslagen i utredningen framförallt fokuserar på nätägaren. Givetvis är nätägaren en central aktör i att möjliggöra framtida nätkapacitet, men även kundernas möjlighet att minska effekttoppar och bidra med flexibilitet medför lösningar som bidrar till ändamålet. En BRF som investerar i solceller och energilager kan i många fall minska sina effekttoppar mot elnätet markant, exempel finns där effekttuttaget mot elnätet minskat med 30-50 procent. Ett större fokus skulle därför kunna läggas på incitament och styrmedel som underlättar för kunder att bli delaktiga.

Specifika synpunkter på Ei PM2020:01

Effektiviseringskravet på totala kostnader är ett steg i rätt riktning för att ge nätbolagen större frihet i vilka lösningar de använder för att utveckla sina nät. Vi ställer oss dock frågande till om detta incitament kommer att vara tillräckligt starkt och går att implementera tillräckligt snabbt. Flera nätbolag upplever kapacitetsbrist nu och under de kommande tre åren fram till 2024 kommer vi se en kraftig elektrifieringen i samhället. Vi skulle därmed vilja se att incitament för alternativa lösningar gavs redan nu.

I och med förslaget är det fortfarande bara CapEx-investeringar som är intäktsgrundande, vilket gör att det fortfarande kommer att vara dessa som prioriteras av elnätsbolagen. Vi vill understryka att det framgår tydligt både från erfarenheter och från samtal med våra partners att det är intäktsregleringen som styr vilka investeringar som görs och att de incitament som ligger ovanpå ofta är för svaga i jämförelse för att verkligen driva investeringar. Det är i dag möjligt för nätbolag att räkna om vissa kostnader för utrustning som hyrs till en motsvarande investering som sedan är intäktsgrundande – en möjlig lösning skulle kunna vara att använda denna modell även för tjänster såsom batterier eller efterfrågefleksibilitet.

Ei skriver att *”även om en lösning kortsiktigt är dyrare än en annan lösning men sett över tid är mer kostnadseffektiv så är det den kortsiktigt dyrare lösningen som nätföretaget ska välja. Det är därför av vikt att inte styra nätföretagen för hårt mot presumtvt smarta elnätslösningar eftersom det inte är givet att dessa långsiktigt är de mest kostnadseffektiva lösningarna.”* Vi vill betona att lösningar med kortare livstid och som kanske inte ens involverar något byggande av infrastruktur (såsom efterfrågefleksibilitet) är att flexibiliteten i sig är en fördel när samhälle och teknik förändras så snabbt och stora, kapital- och resursintensiva investeringar kan leda till inlåsnings effekter.

Vidare behövs ett förtydligande om det blir en omfördelning inom regleringsramen, eller om förslaget kommer att påverka det den totala ramens storlek, samt hur äldre investeringar hanteras –

kommer de att påföras ekonomiska effektiviseringskrav som ej togs med i analysen vid investeringen så kan detta bli problematiskt.

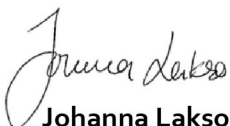
Specifika synpunkter gällande forskningsfinansiering

Power Circle tar avstånd från följande formulering på sidan 12: *"Ei anser att det inte är lämpligt att en monopolverksamhet finansierar ren forsknings- och pilotverksamhet via kundernas tariffer."*

Vi anser att Ei bör överväga ett utrymme för forskning och demonstrationsprojekt i intäktsramen. I ett läge med akut kapacitetsbrist i flera delar av landet, behöver flera olika typer av lösningar komma fram i närtid och finansieras. Inslag av forskning och utveckling bör kunna ingå i intäktsramen, t ex för medfinansiering av utvecklingsprojekt, eller genom att en procentsats avsätts till ändamålet och får användas efter att projekt blivit godkända av regleringsmyndigheten, i enlighet med den [norska modellen](#). Detta skyddar kunderna från att kostnader för orimligt dyra satsningar på FoU hos enskilda bolag drabbar dem, samtidigt som det ger ett utrymme för elnätsbolagen att satsa på utvecklingsprojekt som kan komma både kunder och samhälle till gagn i slutändan. Ett annat sätt att möjliggöra för innovation kan vara det system som finns i UK med [Network Innovation Competition](#).

Power Circle vill betona att den modell som Ei hänvisar till idag, där elnätsbolag ska söka medel ur forskningsutlysningar i konkurrens med högskolor, universitet och företag på den fria marknaden har visat sig fungera mycket dåligt och begränsar kraftigt möjligheterna att ta till sig ny teknik, framför allt för mindre bolag som inte har en egen FoU avdelning med resurser inom koncernen. Detta beror på flera problem. Det tar dels för mycket tid och resurser att söka pengar och det kräver en väldigt specifik kompetens och ett nära samarbete med akademien som få elnätsbolag har. Det är dessutom alldeles för osäkert och svårt att få pengar och tar för lång tid – i Energimyndighetens utlysningar som berör elnät, t.ex, SamspeI, är det inte ovanligt att det tar åtta månader, upp till ett år från det att utlysningen öppnat till dess att projekten får besked och kan starta. De är dessutom ofta översökta, med upp till 6 gånger utlysta medel, vilket innebär en hård konkurrens om pengarna och erfarenheter visar att det är svårt att få pengar för den typ av FoU projekt som elnätsbolagen vill göra då det ofta saknas kompetens i bedömningsgrupperna samt att projekt som drivs av högskolor och universitet, alternativt av bolag som vill kommersialisera en produkt, prioriteras högre.

Resultatet av detta är att Sverige halkar efter internationellt och flera svenska företag som levererar nya tekniklösningar vittnar om att deras utvecklingsprojekt sker i utlandet eftersom de svenska elnätsbolagen saknar incitament och resurser att delta.

Johanna Lakso
VD, Power Circle

Power Circle samlar kunskap och en bredd av aktörer inom laddinfrastruktur, förnybar energi, framtidens elnät och smarta energitekniker. Ovanstående synpunkter representerar kansliets

sammanvägda kunskap när flera olika perspektiv tagits hänsyn till och ska inte härledas till någon enskild partner. Vi ser fram emot att ytterligare steg tas mot framtidens hållbara energisystem.